

УДК 378.016:796(07)

Давидюк І.В.

ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ОЗДОРОВЧО-СПОРТИВНОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ

Стаття присвячена сучасним підходам до вирішення проблем оздоровчо-спортивної освіти у вищих навчальних закладах. Розкрито, що у процесі професійної підготовки вчителя необхідно прагнути здійснити спрямований вплив на становлення основних професійних здібностей студентів, використовуючи при цьому засоби, методи й форми, що сприяють формуванню знань, умінь та навичок, яких вимагає специфіка діяльності вчителя початкової школи. Встановлено, що процес професійно-педагогічної підготовки вчителя, слід розглядати як сукупність свідомих, цілеспрямованих дій викладача щодо студентів з метою підготовки майбутніх учителів до виконання функції оздоровчо-спортивної роботи. Роль викладача за таких умов ще більше зростає, бо він бере на себе професійну відповідальність за діалектичне поєднання інтересів особистості й виховного колективу з інтересами та ідеалами суспільства.

У роботі подано й обґрунтовано шляхи та перспективи удосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців, а саме учителів початкових класів для здійснення ними оздоровчо-спортивної роботи в загальноосвітніх навчальних закладах. З'ясовано завдання, структуру та особливості організації й проведення даного виду роботи. Визначено знання, уміння й навички, якими повинен оволодіти майбутній фахівець для якісного здійснення даного виду діяльності у сучасних умовах та наведено основні аспекти навчального процесу з певним спрямуванням.

Ключові слова: оздоровчо-спортивна робота, майбутні учителі початкових класів, фахівці початкової школи.

Постановка проблеми. Формування інформаційно-технологічного суспільства, докорінні зміни у суспільно-економічному, духовному розвитку держави потребують підготовки вчителя нової генерації. Реалізація цього стратегічного завдання зумовлена також глибинними змінами у системі й структурі загальної середньої та вищої освіти й необхідністю інтеграції національної освіти у Європейський освітній простір.

Метою розвитку педагогічної освіти є формування вчителя ХХІ століття, здатного здійснювати професійну діяльність на демократичних та гуманістичних засадах, широко використовувати новітні технології й реалізовувати освітню політику як пріоритетну функцію держави, забезпечувати розвиток та самореалізацію особистості, задоволення її освітніх і духовних потреб, бути конкурентноспроможним на ринку праці [13].

Пріоритетним завданням системи освіти є виховання у людини відповідального ставлення до власного здоров'я і здоров'я тих, хто її оточує, як до найвищих суспільних та індивідуальних цінностей. Тому загальнодоступний спорт, нетрадиційні методи й системи оздоровлення мають посісти особливе місце в кожному навчальному закладі й стати обов'язковим атрибутом відпочинку кожного учня або студента на засадах валеології й здорового способу життя.

В умовах соціально-економічних перетворень в Україні здоров'я української нації належить до рангу пріоритетних ідеалів та національних інтересів. Саме тому з позицій сьогодення набуває особливої уваги й потребує вирішення проблема якісної підготовки майбутніх учителів фізичної культури як фахівців, спроможних належним чином здійснювати фізкультурно-оздоровчу й спортивно-масову діяльність з урахуванням новітніх здоров'язберігаючих технологій [12].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Одним із важливих завдань національної освіти є підготовка висококваліфікованих педагогічних кадрів. Вчитель виконує важливу соціальну функцію – здійснює духовний, розумовий, фізичний розвиток і виховання особистості. Його праця спрямована не лише на організацію навчально-пізнавального процесу, а й на організацію позааудиторної, оздоровчої діяльності учнів, систематичне розв'язання завдань формування активного громадянина. Тому основні напрями розбудови сучасної вищої школи вимагають пошуку ефективних шляхів здійснення професійної підготовки майбутніх учителів, завданням яких є не тільки оволодіння фундаментальними фаховими знаннями, а й сприяння становленню культури здоров'я, виховання фізично, психічно і духовно здорового громадянина держави [7].

У своїй праці О.В. Шевченко і Л.С. Виноградова трактують, "... що озброєння студентів знаннями із сучасних методів і систем оздоровлення – найбільш раціональний спосіб підвищення якості підготовки спеціалістів фізичного виховання різних освітньо-кваліфікаційних рівнів" [10: 5].

Як зазначає Л.О. Демінська, "... науково-педагогічний аспект цієї проблеми зумовлений потребами в розробці теоретичної моделі професійної підготовки висококваліфікованих спеціалістів – учителів. Організаційно-методичне вирішення завдань підготовки учителів початкових класів пов'язане з необхідністю впровадження у систему діяльності вищих навчальних закладів нових навчальних планів, програм, освітніх технологій [3: 3].

У психолого-педагогічній літературі проблема професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів має багатоаспектне теоретичне висвітлення. Так, концептуальні засади підготовки майбутніх фахівців до оздоровчо-спортивної роботи висвітлено в працях Е.С. Вільчовського [1], Л.П. Сущенко [8], Б.М. Шияна [11] та ін.

Формування готовності до професійної діяльності майбутніх учителів досліджували М.Т. Данилко [2], В.І. Наумчук [5], Г.І. Презлята [6], та ін.

Метою дослідження є обґрунтування завдань та особливостей оздоровчо-спортивної роботи, визначення перспектив професійної підготовки майбутніх фахівців до цього виду діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. На основі аналізу наукових джерел, законодавчих і нормативних документів, а також власного практичного досвіду можна констатувати, що оздоровчо-спортивна робота є одним із основних напрямів впровадження фізичної культури в освітнє середовище, яка спрямована на підтримання та зміцнення здоров'я дітей і молоді та здійснюється з урахуванням стану їх здоров'я, рівня фізичного та психічного розвитку.

Ефективність організації професійної підготовки у вищому педагогічному навчальному закладі повинна визначатися низкою вимог, а саме:

1) відповідність змісту й формам педагогічних впливів у ВНЗ реальним можливостям студентів та їхній попередній підготовленості до вивчення конкретного предмету, циклу дисциплін професійної підготовки;

2) забезпечення рівня оволодіння студентами основами знань, умінь і навичок з вузівських дисциплін, передбаченого державними програмами й критеріями оцінок у межах темпово-часових норм навчальної роботи;

3) досягнення міцності засвоєння навчального матеріалу студентами і готовності їх до практичного використання у відповідності з вимогами, які висувають до педагогічної системи підготовки фахівця.

Ми вважаємо, що дана система вимог досить універсальна і може бути успішно застосована. Викладені вимоги входять до структурно-логічних рамок професійної підготовки майбутнього вчителя. Зміст першої вимоги відповідає початковому етапу навчання. Друга вимога виступає у вигляді головного – відображає якісну характеристику всього процесу навчання. Третя вимога стосується завершального етапу навчання, у рамках якого здійснюється інтенсивна корекція компонентів, що відстають, на тлі педагогічної системи підготовки вчителя фізичної культури. У відповідності із запропонованими вимогами підготовка майбутніх учителів може мати локальну або універсальну направленість. У першому випадку вдосконалюється лише процес навчання однієї із дисциплін відповідно до вимог системи підготовки спеціаліста. В іншому – один з етапів цього процесу, який включає застосування циклу дисциплін при формуванні спеціальних знань, умінь і навичок учителя початкових класів.

Оптимізація навчально-виховного процесу щодо здійснення підготовки майбутніх учителів початкових класів до організації оздоровчо-спортивної роботи повинна здійснюватися на основі керівництва цим процесом. У зв'язку з цим видається важливою конкретизація системи підготовки майбутнього фахівця за її етапами й розробка відповідної програми, яка органічно сполучає реалізацію провідних завдань навчання з формуванням спеціальних знань, умінь та навичок. Керівний вплив повинен охоплювати всі розділи підготовки.

У процесі професійної підготовки вчителя необхідно прагнути здійснити спрямований вплив на становлення основних професійних здібностей студентів, використовуючи при цьому засоби, методи й форми, що сприяють формуванню знань, умінь та навичок, яких вимагає специфіка діяльності вчителя початкової школи.

Стосовно процесу професійно-педагогічної підготовки вчителя, то його слід розглядати як сукупність свідомих, цілеспрямованих дій викладача щодо студентів з метою підготовки майбутніх учителів до виконання функцій оздоровчо-спортивної роботи. Роль викладача за таких умов ще більше зростає, бо він бере на себе професійну відповідальність за діалектичне поєднання інтересів особистості й виховного колективу з інтересами та ідеалами суспільства.

Особистість викладача, його думки й знання, часто значний педагогічний досвід і майстерність повинні на кожному занятті відкрито пропонуватися студентам як важливий компонент формування майбутнього фахівця. У зв'язку з цим одним із провідних аспектів підвищення якості підготовки педагогічних кадрів потрібно вважати систему удосконалення практичної професійної підготовки студентів, а успішність застосування знань на практиці – найважливішою професійно-прикладною

ланкою навчання й виховання, на якій ґрунтується і якою повинен завершуватися весь процес підготовки сучасного спеціаліста у вищому педагогічному навчальному закладі.

Таким чином, існує постійна необхідність удосконалення змісту, організації й методики викладання змісту оздоровчо-спортивної роботи на практичних, оглядово-методичних заняттях, а також в умовах педагогічної практики з більш чіткою й послідовною орієнтацією на майбутню професійну діяльність.

Ми вважаємо, що підготовку майбутніх фахівців до організації оздоровчо-спортивної роботи слід розглядати як процес, що спрямований на формування мотивацій (усвідомлення важливості систематичних занять фізичними вправами, зацікавленість цією роботою, бажання досягнути успіху в майбутній професійній діяльності, підвищення рівня професійної підготовленості та фахової кваліфікації); знань (особливостей організації та проведення даної роботи з учнями різних вікових груп, методики лікарсько-педагогічного контролю за навчально-тренувальним процесом, особистісно-орієнтованих технологій фізичного розвитку школярів, обізнаність зі способами спрямування діяльності колективу фізичної культури школи й наданні повсякденної допомоги в його роботі); умінь (вдало організувати навчально-тренувальний процес у масовому спорті, планувати та якісно проводити всі форми оздоровчо-спортивних занять, надавати допомогу учням щодо самостійних занять фізичними вправами, систематично здійснювати самоаналіз професійної діяльності); навичок та особистісних якостей майбутніх учителів (навичок комунікативної і творчої діяльності).

Висновки. У процесі проведеного дослідження визначено, що оздоровчо-спортивна робота – це організовані обов’язкові і додаткові заняття з учнями, які проводяться школою як в режимі навчального дня, так і в позаурочний час. Розкриваючи сутність даної теми, ми виходили з мети, завдань та основних педагогічних принципів, на яких вона має будуватися: добровільності, ініціативи та самодіяльності, врахування вікових та індивідуальних особливостей школярів, послідовності та взаємодії всіх видів діяльності.

Аналіз наукової літератури та власні дослідження з обраної проблеми засвідчили, що підготовка майбутніх учителів початкових класів до організації оздоровчо-спортивної роботи набула в останній час особливої актуальності у зв’язку з різким погіршенням здоров’я школярів, необхідністю підвищення оздоровчої функції фізичної культури, вихованням відповідального ставлення до власного здоров’я та здоров’я оточуючих як до вищої індивідуальної і суспільної цінності; формуванням у школярів навичок ведення здорового способу життя; оптимізацією режиму навчально-виховного процесу; збільшенням рухової активності учнівської молоді; активізацією фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи в усіх ланках системи освіти. Оновлення змісту професійної підготовки майбутніх учителів передбачає формування підготовленості випускників до організації оздоровчо-спортивної роботи з учнями та творчого вирішення завдань збереження здоров’я учнів.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі вбачаємо у вивченні інших аспектів професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів до організації оздоровчо-спортивної роботи з учнями у вищих навчальних закладах.

Використані джерела

1. Вільчковський Е.С. Професійна спрямованість підготовки фахівців з фізичного виховання / Е.С. Вільчковський // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002: зб. наук. праць до 10-річчя АПН України. – Харків: ОВС, 2002. – С. 301–309.
2. Данилко М.Т. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх вчителів фізичної культури: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. вих. і спорту: спец. 24.00.02 "Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення" / М.Т. Данилко. – Луцьк, 2000. – 19 с.
3. Демінська Л.О. Міжпредметні зв’язки у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Л.О. Демінська. – Луганськ, 2004. – 29 с.
4. Книга вчителя фізичної культури: Довідково-методичне видання / Упоряд. С.І. Операйло, А.І. Ільченко, В.М. Єрмолова, Л.І. Іванова. – Харків: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. – 464 с.
5. Наумчук В.І. Професійна підготовка майбутніх вчителів фізичної культури в процесі самостійної роботи зі спортивних ігор: дис. ... кандидата пед. наук: 13.00.04 / Наумчук Володимир Іванович. – Т., 2002. – 232 с.
6. Презлята Г. Підвищення результативності методичної роботи з учителями фізичної культури / Г. Презлята // Фізичне виховання в школі. – 2001. – № 1. – 30 с.
7. Плачинда Т.С. Педагогічні умови стимулювання активності студентів вищих педагогічних навчальних закладів до фізкультурної діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / Т.С. Плачинда. – Кіровоград, 2008. – 20 с.

8. Сущенко Л.П. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту (теоретико-методологічний аспект): Монографія / Л.П. Сущенко. – Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2003. – 442 с.
9. Физическое воспитание учащихся 5-7 классов: Пособие для учителя / Под ред. В.И. Ляха, Г.Б. Мейксона. – М.: Просвещение, 2002. – 192 с.
10. Шевченко О.В. Основи шейпінгу: [Навч. посібн.] / О.В. Шевченко, Л.С. Виноградова. – Харків: ПП Озеров, 2013. – 156 с.
11. Шиян Б.М. Теоретико-методичні основи підготовки вчителів фізичного виховання в педагогічних навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра пед. наук: спец. 13.00.04 "Професійна педагогіка" / Б.М. Шиян. – К., 1997. – 50 с.
12. Язловецький В.С. Спортивно-масова та фізкультурно-оздоровча робота у вищій школі: [Навч. посібн.] / Язловецький В.С., Турчак А.Л., Лещенко Г.А. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2006. – 284 с.
13. Язловецький В.С. Організація та методика оздоровчої фізичної культури: [Навч. посібн.] / В.С. Язловецький, А.Л. Турчак. – Кіровоград: Поліграфічне підприємство "Ексклюзив-Систем", 2010. – 312 с.

Davydiuk I.

PROSPECTS OF IMPROVEMENT OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS OF PRIMARY SCHOOL TO RECREATIONAL AND SPORTS ACTIVITIES WITH STUDENTS

The article is devoted to modern approaches to the solution of problems of health and sports education in higher educational institutions. Revealed that in the process of training teachers need to strive to implement directional influence on the development of basic professional skills of students, using tools, techniques and forms that contribute to the formation of knowledge, abilities and skills required by the specific activity of the primary school teachers. It is established that the process of professional-pedagogical training of teachers should be viewed as a set of deliberate, purposeful actions of the teacher in relation to students with the aim of training future teachers to serve as recreational and sports activities. The teacher's role in such circumstances is even more likely because he assumes professional responsibility for the dialectical combination of the interests of the individual and the educational staff with the interests and ideals of society.

Analysis of scientific literature and their own research on a chosen subject showed that the preparation of future primary school teachers to the organization of healthsports activities has recently become of particular relevance in connection with sharp deterioration of the health of schoolchildren, the need to improve health functions of physical culture, education and responsible attitude to their own health and the health of others as the highest individual and social values; to form students' skills of healthy lifestyles; the optimization of the educational process; the increase of motor activity of students; the intensification of physical fitness and athletic performance at all levels of the education system. Update the content of professional training of future teachers involves the formation of preparedness of graduates to the organization of recreational and sports activities with students and the creative decision of problems of preservation of health of pupils.

The paper gives and grounds the ways and prospects of professional training improvement of prospective professionals, namely teachers of physical education involving the question of organization and holding of sports and recreation and mass sporting activities in secondary schools. There have been defined knowledge and skills, which a prospective specialist should acquire for high-quality implementation of this type of activity in modern conditions, and there have been given the key aspects of the educational process with a certain direction.

Key words: *sports and recreation, and mass sporting activities, future teachers of physical education.*

Стаття надійшла до редакції 11.09.2015 р.